Paul Celan: Sibirisch / Syberyjsko (tł. Ela Binswanger)

Paul Celan: Syberyjsko

Modlitwy pod łukami - nie
dołączałeś do nich, to byli,
tak właśnie myślisz, ci twoi.

Krukiem Łabędź zawisł
pod wczesnymi gwiazdami:
ze szczeliną ledwie uchylonych poszarpanych powiek
znieruchomiało jego oblicze - także pod tym
cieniem.

Mizerny, na lodowaty wiatr
wystawiony
policzek
z twoim
białym kamykiem w ustach:

I mnie także
stoi tysiącleciami przebarwiany
kamień w gardle, kamień w sercu,
również mnie
odkłada się śniedź
na ustach.

Przez pokrytą gruzem drogę tutaj,
przez morze turzycowe dzisiaj
prowadzi ten, nasz
szlak brązu.
Leżę tu i rozmawiam z tobą
odartym ze skóry
palcem.

(tł. Ela Binswanger)

*

Paul Celan: Syberyjsko

Modlitwy łuków - ty
ich nie odmawiasz, myślisz,
one były, twoje.

Kruczy Łabędź wisiał
pośród wczesnych gwiazd:
z wyżartą szczeliną między powiekami
stała twarz - również w tym
cieniu.

Mały, pozostały
w lodowatym wietrze
dzwoneczek
z twoim białym kamykiem w ustach:

mnie też
stoi w gardle kamień
o barwach tysiącleci, kamień serca,
mnie też
osadza się śniedź
na wardze.

Tędy, przez ławice żwiru,
przez morze turzycy
prowadzi dzisiaj nasz
szlak brązu.
Tu leżę i mówię do ciebie
odartym ze skóry
palcem.

(tł. Ryszard Krynicki, w: "Paul Celan, Psalm i inne wiersze, wyd. a5, Kraków, 2013)

*

Paul Celan: Sibirisch

Bogengebete - du
sprachst sie nicht mit, es waren,
du denkst es, die deinen.

Der Rabenschwan hing
vorm frühen Gestirn:
mit zerfressenem Lidspalt
stand sein Gesicht - auch unter diesem
Schatten.

Kleine, im Eiswind
liegengebliebene
Schelle
mit deinem
weißen Kiesel im Mund:

Auch mir
steht der tausendjahrfarbene
Stein in der Kehle, der Herzstein,
auch ich
setze Grünspan an
an der Lippe.

Über die Schuttflur hier,
durch das Seggenmeer heute
führt sie, unsre
Bronze-Straße.
Da lieg ich und rede zu dir
mit abgehäutetem
Finger.

Paryż, 22. i 29-31.5.1961, z tomu: „Die Niemandsrose", S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main, 1963

"*Die Niemandsrose*" ["*Róża niczyja*"], *to jeden z najważniejszych tomów poetyckich Celana, a zadedykowany był Osipowi Mandelsztamowi. W 1959 roku Celan kończył prace nad przekładami wierszy Mandelsztama, z którym czuł silną bliskość duchową. Stąd kilka wierszy bezpośrednio lub pośrednio odnoszących się do losu Mandelsztama.*

Osip Emiljewicz Mandelsztam (ros. Осип Эмильевич Мандельштам; ur. 2 stycznia?/14 stycznia 1891w Warszawie, zm. 27 grudnia 1938 w łagrze tranzytowym Wtoraja Rieczka pod Władywostokiem, Rosyjska Federacyjna SRR) - rosyjski poeta i prozaik pochodzenia żydowskiego. Jeden z głównych przedstawicieli akmeizmu. Ofiara wielkiego terroru w ZSRR (czego Celan nie wiedział, był przekonany, że Mandelsztam został zamordowany przez hitlerowców).

*

ad: "modlitwy pod łukami"

Z komentarza Barbary Wiedemann wynikałoby, że te "modlitwy pod łukami" odnoszą się do notatki, jaką

Celan zrobił na marginesie książki Eveline Lot-Falcks "Le rites de chasse chez les peuples sibériens", o obyczajach łowieckich ludów syberyjskich:

Le rites de chasse chez les peuples sibériens. Entre les mains du chaman, l'arc devient une arme dirigée contre ses adversaires spirituels. Son rôle est donc sensiblement le même que celui du tambour, dont la destination primitive était de mettre en fuite les esprots hostiles et, czez les AltaÏens du moins, l'arc a dû précéder le tambour. Un chaman altaïen parvenu à un certain degré de puissance reçoit le titre d'>uktu kam< >chaman qui possède la flèche<.

Obrzędy łowieckie wśród ludów syberyjskich. W rękach szamana łuk staje się bronią skierowaną przeciwko jego duchowym przeciwnikom. Jego rola jest zatem zasadniczo taka sama jak bębna, którego pierwotnym celem było zmuszenie wrogich duchów do ucieczki, a przynajmniej u Ałtajów łuk musiał poprzedzać bęben. Szaman ałtajski, który osiągnął określony poziom mocy, otrzymuje tytuł >uktu kam< >szamana władającego strzałą<.

(w: "Paul CELAN. Die Gedichte. Neue Kommentierte Gesamtausgabe, Suhrkamp Verlag, Berlin 2018)

*

Mnie jednak przyszedł do głowy pomysł alternatywny, że chodzi o łuki na Złotej Bramie, pod którymi modlili się (w średniowieczu) Żydzi podobnie jak pod Ścianą Płaczu:

Brama Złota (hebr.: □□□□□□ □□□, Sza'ar ha-Rachamim; arab.: □□□□□□ □□□, Bab ar-Rahma) - jedna z ośmiu bram Starego Miasta Jerozolimy. Jest to jedyna brama prowadząca na Wzgórze Świątynne. Do jej budowy, podobnie jak wszystkich innych jerozolimskich bram użyto białego piaskowca.

Wychodząc przez nią można było dotrzeć do doliny Cedronu (bez głębszej podstawy utożsamianej z Doliną Jozafata), Getsemani i na Górę Oliwną. Istniejąca budowla zachowała niektóre elementy ze starożytnej konstrukcji herodiańskiej.

Według tradycji żydowskiej, przez Bramę Złotą do Jerozolimy wjedzie Mesjasz. Niektórzy Żydzi wierzą, że brama zostanie otwarta w Dzień Sądu. Swoje wierzenia Żydzi opierają na proroctwie Księgi Ezechiela (44,1-2), która mówi, że brama ma być zamknięta, ponieważ przeszedł przez nią Bóg, a w przyszłości "jedynie władca może w niej zasiadać" (Ez 44,3).

W chrześcijańskich apokryficznych tekstach, brama była sceną spotkania rodziców Marii: Joachima i Anny. Przez tę bramę wjechał do Jerozolimy Jezus Chrystus tuż przed swoją męką - chrześcijanie obchodzą pamiątkę tego wjazdu w niedzielę palmową każdego roku.

Brama została zamurowana w 1530 przez władców osmańskich. W średniowieczu przed Bramą Złotą modlili się Żydzi, podobnie jak to czynią dzisiaj pod Ścianą Płaczu.

Mniej więcej od VII wieku datuje się muzułmańska tradycja chowania w jej pobliżu zmarłych. Wyznawcy Islamu, powołując się na surę koraniczną, wierzą, iż to właśnie tutaj będzie miał miejsce eschatologiczny sąd Allaha nad światem.

Brama Złota posiada dwa łuki. Północny nazywany jest Łukiem Żalu, południowy Łukiem Miłosierdzia. Zwykło się też nazywać tę zamkniętą bramę do Jerozolimy Bramą Piękną (por. Dz 3,1-8).

Od zewnętrznej strony bramy znajduje się cmentarz muzułmański.

Według tradycyjnych Żydów i chrześcijan historyczne i religijne dzieje Izraela to ta sama historia, którą opisuje Biblia. Wywodzą oni początki narodu żydowskiego od momentu, gdy Bóg Jahwe zawarł przymierze z Abrahamem.

Od tej pory, na znak przymierza z Bogiem, potomkowie Abrahama obrzezują napletki prąci.

Według Biblii Abrahamowi, gdy miał sto lat, urodził się syn Izaak. Następnie, Izaakowi urodził się syn Jakub. I to właśnie Jakubowi Bóg zmienił imię na Izrael. Stąd wszyscy potomkowie Jakuba to właśnie naród Izraela. Jakubowi urodzili się synowie: Ruben, Symeon, Lewi, Juda, Dan, Neftali, Gad, Aser, Issachar, Zabulon, Józef, Beniamin. Jest to 12 plemion Izraela.

*

ad Gwiazdozbiór Łabędzia i "ze szczeliną ledwie uchylonych poszarpanych powiek" a także "pod tym / cieniem" (ad "Krukiem" w przypisie 6):

Łabędź (łac. Cygnus, dop. Cygni, skrót Cyg) - jeden z bardziej wyrazistych gwiazdozbiorów nieba północnego, znany już w starożytności. Liczba gwiazd dostrzegalnych nieuzbrojonym okiem: około 150, 16. co do wielkości. W Polsce widoczny od wiosny do jesieni. Ze względu na to, że jego najjaśniejsze gwiazdy układają się na niebie w kształt krzyża, czasem nazywany jest Krzyżem Północy (analogia do Krzyża Południa). Gwiazdozbiór znajduje się w obrębie Drogi Mlecznej. Wysoko na letnim północnym niebie Łabędź pokazuje najjaśniejszą część północnej Drogi Mlecznej, wspaniałą Chmurę Gwiazd w Łabędziu. Najjaśniejsza gwiazda Łabędzia, Deneb tworzy, wraz z Altairem z Orła oraz Wegą z Lutni, charakterystyczną formację nieba letniego, asteryzm - Trójkąt letni.

Przez konstelację przechodzi pas Drogi Mlecznej - jeden z najpiękniejszych jego fragmentów. To gęsto usiane "pole gwiazdowe" Galaktyki przecięte jest ciemnym obłokiem pyłu o masie szacowanej na milion mas Słońca, które nazywane jest **Wielką Szczeliną**. Ciągnie się ona od Łabędzia i przebiega, rozszerzając się stopniowo, aż do konstelacji Strzelca. W skład obłoku wchodzi asocjacja gwiazdowa Cygnus OB2, której niezwykle młode, super masywne gwiazdy zanurzone są w gęstym obłoku pyłu i gazu. Ta gromada gwiazdowa zawiera szacunkowo 50-100 gwiazd typu widmowego O i jest często porównywana z najjaśniejszymi gromadami w Wielkim Obłoku Magellana. Jej szczegółowe obserwacje prowadzi się w falach radiowych i rentgenowskich - dla amatorów astronomii jest to ciemny obszar na niebie.